

Чечель Н. П.,
здобувач вищої освіти
Мехедько М. О.,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник: **Яловега Л. В.,**
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Полтавський державний аграрний університет
м. Полтава

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКОВОЇ ДОСТОВІРНОСТІ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Інвентаризація виробничих запасів становить невід’ємну складову системи внутрішнього контролю підприємства та є ключовим елементом забезпечення достовірності бухгалтерського обліку, що безпосередньо впливає на точність формування фінансової звітності та обґрунтованість управлінських рішень. У сучасній господарській практиці ця процедура виконує не лише облікову, а й контрольну, аналітичну та правову функції, виступаючи інструментом виявлення недоліків у системі збереження активів, каналом ідентифікації ризиків, а також джерелом даних для прийняття рішень щодо ефективності управління запасами.

Організація та проведення інвентаризації регламентуються нормативно-правовим полем, зокрема Положенням про інвентаризацію активів і зобов’язань, затвердженим наказом Міністерства фінансів України № 879 [2], яке встановлює формалізований алгоритм дій, структуру відповідальності, послідовність підготовчих, виконуваних та завершальних етапів, а також вимоги до документального оформлення результатів перевірки. Центральною ланкою процесу є інвентаризаційна комісія, яка за участю матеріально відповідальних осіб здійснює перевірку фактичної наявності виробничих запасів, оформлює результати виявлених відхилень та сприяє їх аналітичному обґрунтуванню.

Особливого значення набуває якісна підготовка місць зберігання запасів: здійснюється їх впорядкування, систематизація за номенклатурними та фізичними характеристиками, забезпечується унеможливлення стороннього доступу до активів у період перевірки. У випадку розміщення запасів на декількох об’єктах інвентаризація здійснюється поетапно відповідно до локалізації ресурсів. Усі операції, що відбуваються під час інвентаризації, мають супроводжуватися відповідними відмітками з фіксацією дати складання інвентаризаційного опису, що гарантує прозорість процесу та запобігає можливим зловживанням.

У ході інвентаризації виділяються специфічні групи виробничих запасів: зіпсовані або втрачені за споживчими властивостями, які підлягають списанню; надлишки, що мають бути оприбутковані як доходи підприємства; об'єкти, які фізично відсутні, проте документально обліковані (зокрема, у дорозі, на переробці тощо). Кожна з цих категорій потребує окремого опису та подальшого бухгалтерського трактування з урахуванням чинного законодавства та стандартів обліку. За результатами зіставлення фактичної наявності з даними аналітичного обліку приймаються відповідні управлінські рішення щодо подальшого облікового відображення виявлених розбіжностей.

Суттєвим елементом управління запасами є аналіз причин утворення відхилень, який дозволяє виявити системні збої у логістиці, порушення регламенту зберігання або недоліки в системі внутрішнього контролю. У випадку виявлення нестач визначається можливість їх списання в межах затверджених норм природного убутку або їх визнання наднормативними. У разі перевищення норм підприємство зобов'язане вжити заходів щодо встановлення винних осіб та ініціювання процедури відшкодування заподіяних збитків, у тому числі в судовому порядку.

Оцінка лишків і нестач здійснюється відповідно до принципів бухгалтерського обліку. Вартість наднормативних втрат, у разі відсутності винних осіб або неможливості стягнення збитків, визнається збитками підприємства. За наявності пересортиці допускається взаємозалік лише між ідентичними за найменуванням, кількісними та якісними характеристиками цінностями, і лише за умови, що вони належать до одного облікового періоду та перебувають у зоні відповідальності однієї матеріально відповідальної особи [1]. Особливу увагу приділено правильному відображенню інвентаризаційних результатів на рахунках бухгалтерського обліку, включаючи витратні, доходні та позабалансові рахунки, а також нарахуванню податкових зобов'язань відповідно до вимог податкового законодавства.

Юридичні аспекти інвентаризації охоплюють питання персональної відповідальності членів інвентаризаційної комісії, керівника підприємства та осіб, відповідальних за збереження активів. Недотримання порядку або строків проведення інвентаризації може стати підставою для притягнення до дисциплінарної відповідальності, включаючи оголошення догани чи звільнення з посади відповідно до трудового законодавства України.

Таким чином, інвентаризація виробничих запасів є багатовимірним процесом, що поєднує облікові, аналітичні, контрольні та правові аспекти. Її ефективна реалізація слугує основою забезпечення достовірності облікових даних, підвищення економічної безпеки підприємства та мінімізації втрат. Систематичне вдосконалення процедур інвентаризації, посилення внутрішнього контролю, впровадження інформаційних

технологій та розвиток кадрового потенціалу виступають ключовими чинниками ефективного управління виробничими ресурсами в умовах динамічного економічного середовища.

Список використаних джерел

1. Лега О.В., Яловега Л.В., Прийдак Т.Б. Словник обліково-фінансових термінів: словник-довідник. 2-ге вид., переоб. і доп. Полтава: РВВ ПДАУ, 2023. 605 с.

2. Положення Про інвентаризацію активів та зобов'язань: Інструкція Міністерства фінансів № 879 від 02 вересня 2014 р. *Верховна Рада України*. URL:http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/site2/p_bills_stand_laws (дата звернення 11.05.2025).